

‘De weergaloze krachten van de zee woeden in de barende’

In de bundel *Uitlichten* van **Emma Crebolder** is het halfvers ‘Hoe ik niet / nooit vergat’ de openingsregel van een aantal (strofische) gedichten. Het fungeert overduidelijk als leidmotief en knipoogt met ‘morbide speelsheid’ naar de eerdere bundel *Vergeten* (2010).

Die vormt met *Vallen*, *Verzoenen*, *Opsnuiven* een vierluik waarvan alle delen uit tienregelige gedichten zijn opgetrokken. Dat laatste geldt voor de nieuwe bundel niet, al is hij op allerlei manieren met Crebolders vroegere werk verknoopt.

Crebolder heeft zo’n twintig bundels op haar conto en is dus allerm minst aan haar proefstuk toe. Wie haar oeuvre overschouwt, zal een voorkeur aantreffen voor grensgebieden, zeeën, water, vrouwelijkheid en alles wat met haar persoonlijke voortijd te maken heeft. Je zou *Uitlichten* als de voorlopige synthese kunnen beschouwen van haar werk, dat zich onder meer als een fijnzinnige autobiografie laat lezen. Daarin zijn sprongen in tijd en ruimte – ‘wijd en zijd’ – schering en inslag: zwerfen door haar poëzie is thuiskomen in haar geboortedorp Sint-Jansteen, in Hulst en Maastricht, maar ook telkens weer verdwalen in Tanzania of Zuid-Afrika. Niet toevallig heet een van haar bundels *Zwerftaal* (1995).

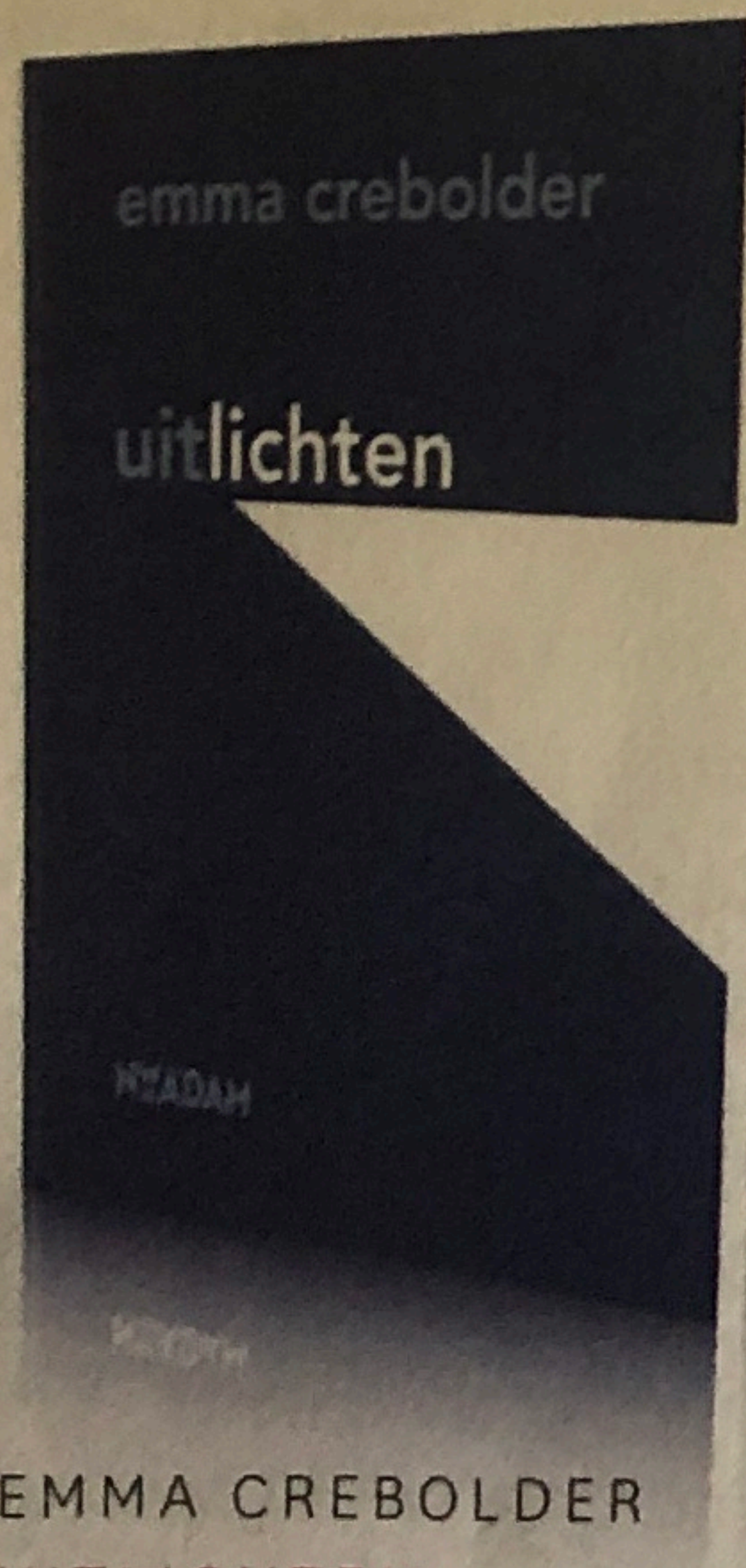
Het is duidelijk dat Crebolder zelf door haar vroegere én latere werk heeft gestruind en beklijvende scènes in de recente bundel heeft ingeschoven, ‘welbewust onnadrukkelijk’, zoals het in de ‘Verantwoording’ heet. Daardoor oogt hij als een rijkelijk versierd sluitstuk en dragen de ingebedde verzen bij aan het herinneringskarakter ervan, ook in poëtische zin. Poëzie is voor de dichter onmiskenbaar een poging om de beelden die vanaf ‘het herinnerde begin’ in het geheugen werden

opgeslagen te reactiveren. De soms weemoedige hunker om dat begin vast te leggen noemt de dichter een ‘zeeverlangen’: ‘Zo’n zeeverlangen bereikte mij ooit / tijdens waaidagen in de savanne’ – verzen die uit de bundel *Verzoenen* (2014) komen.

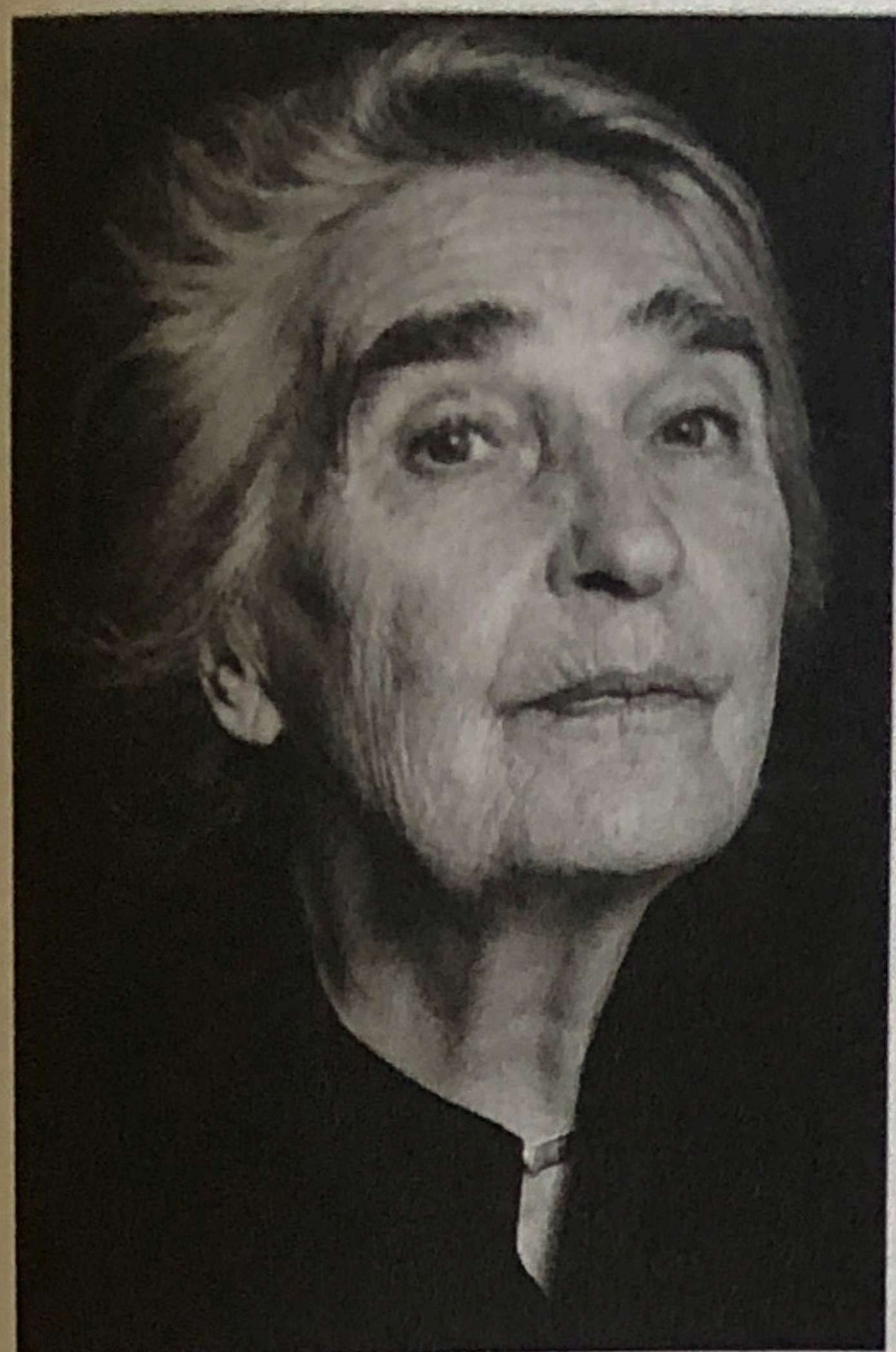
De talrijke ontleningen aan eigen werk kunnen worden gezien als een bijzondere vorm van intertekstualiteit. De voorbeelden zijn legio, zoals deze gedachte aan een Zuidoost-Aziatische danser: ‘een smalle boot heeft mij / bij een steiger in het Inlemeer afgezet. De danser / heeft door martelstaal verscheurd mij naar zich / toegetrokken’. In *Vallen* (2012) heette het: ‘wat ik in hem mis / vul ik aan met de danser // eens in Myanmar. Op de vlonder / gedwongen om uiteen te vallen’. Crebolder recycleert nadrukkelijk zichzelf, al zijn verwijzingen naar dans, geboorte en baring daarbij erg dominant. Even typerend zijn referenties aan de vos. De vos – als symbool, metafoor, personage – is haar dierbaar, zoals blijkt uit de volgende verzen uit *Dansen met een vos* (1998), die hier ongewijzigd zijn opgenomen:

Tot het hoogste, tot
het laagste. Ik volg hem
opgejaagd door schrik
en welbehagen. Noem
en voel hem mijn kleine tijd
mijn roof, mijn gave.

Crebolder overpeinst haar dichterlijke ontwikkeling omstandig, en komt telkens weer bij dezelfde figuren uit: de moeder, (over)grootmoeder en het kind/Kind, dat kan gelden als een voorafschaduwing van de levenswijze ik. Het door Heilna du Plooy in het Afrikaans vertaalde grootmoedergedicht uit *Vallen* zet wat dat betreft de toon: ‘Ons oumagrootje het gesterf / met haar eerste

EMMA CREBOLDER
UITLICHTEN
AMSTERDAM, NIEUW
AMSTERDAM, 2022
64 P. / € 21,99

© Atlas Contact

bevalling'. Geboorte, zee, dood en 'teugelloze lijfelijkheid' vormen een onontwarbaar kluwen. Zie bijvoorbeeld het uit *Verzoenen* overgenomen gedicht 'Verhouden': 'Mijn gade slaapt op zijn rug, ik / word in vroegste pose neergelegd. / Zo ben ik terug bij wie mij baarde'. Of het gedicht dat aanvangt met 'Barensnood is een vloedgolf', op zich ook een knipoog naar de bundel *Golf* (2003). Het gedicht schrijft en zingt onder meer als volgt:

De weergaloze krachten van de zee woeden in de barende.
Ze kent ze maar ze onderkent ze niet, ten behoeve van de
man. Ze verdringt de schreeuw. De schreeuw dat ze nooit
meer gepenetreerd en bevrucht wil worden. Gêne om het
persen, de sappen en de slierten kleverig bloed. De dood,
ze baart de dood opnieuw, ze zal het niet noemen. Het
sterven dat ze in de wereld zet.

Crebolder bedient zich graag van assonantie, alliteratie, binnenrijm en een soort verheven parlando dat welluidende vondsten oplevert. Mede daardoor is *Uitlichten* behalve een zangerige, ook een warmhartige, zinnelijke bundel waarin de vrouwelijke ik een lange (water)reis onderneemt naar haar biologische oorsprong. Ooit werd ze daar maandelijks aan herinnerd door 'de kwalijke lucht van geronnen bloed' in 'de spoelemmer' van haar moeder, een beeld dat ook in *Opsnuiven* (2018) resoneert. Het is, zo getuigt de ik in een van de laatste gedichten, 'wachten op de paladijnen die mij de / zee in willen dragen'. Terug naar de plek waar alles een aanvang nam en weer wordt toegedekt. Intussen loont het de moeite 'te waken over een korrel zand' of illusieloos te blijven dromen. In het pregnante slotgedicht gebeurt dat zo:

Hoe kun je een zwart paard dromen
op het steile pad naar je huis.
Hoe kun je het zien staan tussen
reuzen- en tongvarens onder
guldenroede. Hij bleef en verdween.
Hoe zwenkte hij geurend van zeepkruid
omhoog tegen de helling. Ik had hem
zo graag in mijn armen omlaag.